

2019-06-17

Dnr 2019/0802

1 (1)

Beslutande

Rektor

Handläggare

Karin Fürstenbach

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan, SOU 2019:6

Beslut

Rektor beslutar att lämna yttrande enligt bilaga.

Bakgrund

Mälardalens högskola har beretts tillfälle att lämna yttrande över betänkandet En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan, SOU 2019:6.

Yttrandet har beretts inom ledningskansliet med stöd av interna arbetsgrupper. Ställningstagandena i remissvaret har föredragits vid högskolestyrelsens möte den 13 maj 2019 samt internremitterats inom högskolan. I beredningsarbetet har jämställdhetsaspekter beaktats.

Rektor beslutar i närvaro av förvaltningschef Ann Cederberg efter föredragning av verksamhetscontroller Karin Fürstenbach.

Paul Pettersson
Rektor

Karin Fürstenbach
Föredragande

Yttrande över betänkande En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan (SOU 2019:6)

Sammanfattning

Under respektive avsnitt redogörs i löptext för MDH:s ställningstaganden. Nedan sammanfattas de viktigaste ställningstagandena i punktlista.

- MDH stödjer förslagen om en samlad proposition för högre utbildning och forskning.
- MDH stödjer förslaget om fyraåriga regleringsbrev framtagna genom fördjupad dialog.
- MDH avvisar förslaget om överenskommelser.
- MDH stödjer förslaget om tillsättande av en analysfunktion.
- MDH avvisar att regeringens styrning av utbildningsuppdraget innehåller mål om antalet helårsstudenter.
- MDH stödjer att regeringen tar initiativ till att förändra lydelsen i högskolelagen så att det framgår att den kunskap och kompetens som finns vid högskolan kommer samhället till nytta.
- MDH stödjer förslaget om ett samlat anslag.
- MDH avvisar i allt väsentligt förslaget om ny modell för resursfördelning av grundutbildningen.
- MDH stödjer att ett utökat utbildningsuppdrag leder till en ökning av lärosätets forskningsram, men anser att beloppet i utredningen är för lågt.
- MDH avvisar att nuvarande anslagstilldelning baserat på betygssättning av lärosätenas samverkansarbete upphör.
- MDH stödjer att viss omfördelning kan göras från de statliga forskningsfinansiärerna, men avvisar att det sker utifrån historisk tilldelning.
- MDH avvisar att en ökning av direkta anslag för forskning tilldelas som långsiktiga strategiska satsningar i proportion till nuvarande tilldelning, men stödjer att de gör det utifrån aspekter som främjar god forskning och innovation.

Övergripande

MDH ser positivt på betänkandets ansats och problemformuleringar, vilka högskolan i stort delar. Samtidigt ser MDH att de förslag till lösningar som presenteras i mångt och mycket fastställer rådande struktur istället för att rusta sektorn inför framtiden och främja samverkan med det omgivande samhället. I utredningens historiska utblick framgår tydligt framväxten av högskolesverige och den snedfördelning av resurser som existerar mellan de äldre lärosätena och de som är resultatet av 1977 års högskolereform. Trots detta och behovet av utbildning och forskning i hela landet för att främja tillväxt och kompetensförsörjning låser utredningen upprepade gånger i sina förslag fast de ekonomiska resurserna utifrån denna historiska fördelning. MDH ser denna cementering som ett hot mot utvecklingen av unga innovativa forskningsmiljöer, god forskningsbas i utbildningar vid samtliga Sveriges lärosäten och den nationella och regionala utvecklingen.

Den styrfilosofi som utredningen förordar med långsiktig dialog och tillitsbaserad styrning tror MDH är nödvändig för att få väl fungerade och fria lärosäten med möjlighet att ta eget ansvar. Den på ytan tillitsbaserade styrningen som förordas följs dock upp av detaljerad återredovisning och kontroller, vilket kommer att bli mycket kostbart för mindre lärosäten som då med samma resurser kommer att behöva anställa fler administratörer och controllers. Innan ett sådant system införs bör det därför noga övervägas vilken nytta en så detaljerad uppföljning har för styrning och effektivitet så att inte onödiga administrativa kostnader åläggs sektorn. Genomförs detta bör också mer resurser tillföras sektorn för att inte riskera kärnverksamheten.

Principer för ändamålsenlig styrning

MDH delar i allt väsentligt betänkandets syn på principer för ändamålsenlig styrning, men ser problem i det praktiska genomförandet vilket också visar sig i betänkandets förslag som enligt MDH inom ett antal områden riskerar att ge motsatt effekt mot den som betänkandet avser. Exempel på en sådan fråga är profilering där förslaget till resursfördelning istället främjar likriktning.

Avseende förslagen avseende förändringar i högskolelagen tillstyrker MDH dessa. Vid slutlig formulering är det dock viktigt att lärosätets och den enskilde lärarens ansvar för att utformningen sker på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet framgår. Lärarens frihet i utbildningens utformning får inte heller gå emot lärosätenas möjlighet att styra och kvalitetssäkra utbildningar i syfte att tillgodose utbildningens lärandemål möts.

En långsiktig, sammanhållen och dialogbaserad styrning

MDH ser positivt på en samlad proposition för högre utbildning och forskning och anser att det är ett viktigt steg såväl för att få en långsiktig styrning inom utbildningen som för att hålla ihop utbildning och forskning. Likaså är en dialogbaserad styrning med fyraåriga planeringsförutsättningar positivt för att skapa en kvalitativ och effektiv verksamhet med goda förutsättningar att nå uppsatta mål. Samtidigt måste styrningen kunna anpassas efter förändringar i

omvärlden utformning varför detaljnivå för planeringsförutsättningarna noggrant bör avvägas.

Avseende överenskommelser ställer sig MDH negativt till förslaget och förordar istället att det styrsystem som finns idag med departementsdialoger och egna lärosätesspecifika mål och strategier utvecklas. Detta då MDH anser att det är mer ändamålsenligt och resurseffektivt än att träffa överenskommelser som tillför ytterligare en styρνivå och kräver stora resurser för såväl framtagande som uppföljning. Överenskommelserna innebär även en risk för en ökad detaljstyrning av lärosätena vilket riskerar att motverka den tillitsbaserade styrningen. Skulle ändå överenskommelser införas så bör resurser knytas till dem för att förhindra att resursstarka lärosäten på marginalen kan driva stora projekt och falla väl ut i ett sådant system medan mindre lärosäten behöver använda en större andel av resurserna från kärnverksamhet för att kunna följa utvecklingen.

Inrättandet av en fristående analysfunktion stöds av MDH. Det är dock viktigt att den utformas så att den är resurseffektiv och att analyser och utredningar är av sådan art att de även stödjer lärosätenas och sektorns utveckling. MDH har ingen åsikt om sammansättningen och placering av analysfunktionen utöver att det behöver vara en kostnadseffektiv organisation som samtidigt väl representerar olika delar av sektorn och det omgivande samhället. En transparens bör råda såväl vid tillsättning av analysfunktionen som i dess arbete.

Utbildning och forskning

MDH är positiva till att lärosätena även fortsättningsvis ska ha det grundläggande ansvaret för utbildningsutbudet samt förslaget till förändring i högskolelagen att det ska svara mot studenternas efterfrågan samt arbetslivets och samhällets behov. Högskolan anser dock inte att det föreligger behov att åter reglera att det i utbildning på grundnivå och avancerad nivå ingår fortbildning och vidareutbildning eftersom detta redan är en del av ordinarie verksamheten. Skulle detta ändå regleras är det viktigt att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå inte ställs mot fortbildning och vidareutbildning. Skulle denna förändring göras bör därför resurstilldelningen ökas.

MDH ställer sig även negativt till ett fast mål avseende antal helårsstudenter. Detta då det riskerar att leda till felaktig styrning där antal studenter är viktigare än den akademiska grunden och att de utbildas inom ett för samhället och studenterna relevant område. Avseende examensmål tillstyrker MDH förslaget och anser att det är adekvat att styra samhällsviktiga legitimationsyrken genom examensmål. Det är dock viktigt att detta inte omfattar ett för stort antal utbildningar och att målen sätts i dialog så att hänsyn kan tas till söktryck och förutsättningar avseende möjlighet till exempelvis verksamhetsförlagd utbildning.

MDH ser positivt på att UKÄ ska ges i uppdrag att lämna förslag som underlättar för gemensamma examenstillstånd.

Avseende utbildning på forskarnivå anser inte utredningen att den behöver någon särskild styrning. MDH delar inte den uppfattningen utifrån den brist som råder på disputerad personal inom ett antal samhällsviktiga områden så som lärar- och vårdutbildningar. Liksom samhällsviktiga utbildningar på grundnivå och avancerad nivå anser MDH därför att även vissa utbildningar på forskarnivå ska kunna styras genom särskilda uppdrag som åtföljs av resurser.

MDH anser, liksom utredningen, att det behövs såväl ökade direkta anslag som ökade externa medel i forskningsfinansieringen. Att omfördela medel från de statliga forskningsfinansiärerna utifrån lärosätets historiska fördelning ställer sig högskolan dock negativ till. Detta av flera anledningar. För det första cementerar det nuvarande tilldelning som är baserad på en historik som varit till fördel för de äldre lärosätena med etablerade forskningsmiljöer och för det andra försvårar en sådan omfördelning för lärosäten med låga basanslag att bygga upp och finansiera spetsmiljöer genom externa medel. En eventuell omfördelning av medel från de statliga forskningsfinansiärerna bör istället ske på ett sådant sätt så att det stödjer såväl nationell som regional utveckling samt främjar de nationella mål som staten har satt för forskning och utbildning. Förslaget med en översyn för ökad samordning av forskningsfinansiärer är ett bra förslag, men förutsättningen är att det utformas så att det inte bara säkerställer hög kvalitet i fördelning av medel oavsett inriktning, utan också att det ger samtliga typer av lärosäten möjlighet att konkurrera om tillgängliga medel.

Samverkan och samhällspåverkan

MDH anser generellt att utredningen har för få och för svaga förslag avseende samverkan trots ett omfattande avsnitt kring området. För att Sverige ska fortsätta vara den kunskapsintensiva nation den är idag anser MDH att ett omtag behöver göras avseende styrning och resursfördelning av samverkan så att tydliga förslag ska tas fram för att stärka samverkans roll i lärosätenas verksamhet. Av de förslag som ändå lämnas tillstyrker MDH förslaget av förändring av högskolelagen. Avseende resursfördelning för samverkan anser MDH tvärt emot utredningen att det är viktigt att det är en del av den ordinarie resurstilldelningen och att indikatorer, trots de initiala brister som finns, bör vara en del av fördelningssystemet. Detta då bedömning görs att det är viktigt att kunna värdera utfall och att MDH har en tro på att indikatorerna kan utvecklas över tid. Alternativ till användande av indikatorer och en permanent tilldelning är som utredningen föreslår användande av strategiska satsningar/utlysningar och detta kan vara ett alternativ, men då behövs en modell där utlysning och utvärdering sker i flera steg innan resurser permanentas för att inte riskera att godtycke uppstår.

MDH stödjer därutöver att högskolans roll i det nationella innovationssystemet blir föremål för en särskild utredning.

Jämställdhet

MDH anser att det är klokt att fortsätta med jämställdhetsintegrering och stödjer lärosätesspecifika mål inom området samt att nuvarande rekryteringsmål tas bort. MDH anser inte att UKÄ bör ha förtydligat ansvar för

utvärdering och uppföljning av högskolornas jämställdhetsarbete då detta finns redan idag genom att UKÄ i alla sina utvärderingar har med jämställdhet som en aspekt. Att utöver detta ha en regelbunden extra uppföljning av jämställdhet som exempelvis tematisk utvärdering ger en orimlig börda.

Resurstilldelning

MDH stödjer grundidén om en stabil tilldelning inom utbildningen och därmed principerna att en mindre del av anslaget är utsatt för avräkning samt att ersättning inte längre utgår för helårs prestationen. Så som utredningens förslag är utformat innebär detta dock ingen reell förändring för lärosätena då, MDH veterligen, inget lärosäte historisk kommit under halva tilldelningen för året och ersättningsmodellen är utformad så att prestationen ersätts i enlighet med lärosätets nuvarande prestationsgrad. Förslaget innebär därmed ingen förändring förutom att den låser fast den nuvarande prestationsgrad vilket kan vara problematiskt för lärosäten som t.ex. satsat på kurser inom livslångt lärande.

Att den rörliga delen enbart ska styras av antalet helårsstudenter utan någon typ av ytterligare nivåindelning av tilldelningen tillstyrks inte av MDH. En sådan enhetlig ersättning premierar de lärosäten som väljer att utbilda studenter inom områden som har en låg kostnad per student och riskerar på sikt att förskjuta det nationella utbildningsutbudet mot utbildningar som kan genomföras med stor föreläsning och utan fördyrande moment. Att t.ex. satsa på att utforma en ny ingenjörsutbildning är i det förslag som läggs fram inte att förorda jämfört med att starta en ekonomiutbildning där samma ersättning räcker till fler undervisningstimmar än rådande standard idag och därmed en förbättrad kvalitet jämfört med andra lärosäten. MDH anser att det ändå kan finnas behov av att reformera ersättningen via utbildningsområden och förordar då istället att någon typ av nivåindelning tillämpas för att ge incitament att även utveckla och genomföra utbildningar som medför högre kostnad per student. Exempel kan vara att införa ersättningsnivåer för program som leder mot vissa examina eller att utgå från ämnesindelning med färre prislappsnivåer än idag.

Utifrån resonemangen ovan stödjer MDH inte resursfördelningsförslaget avseende grundutbildning i sin nuvarande utformning och anser även att det vid ett införande på längre sikt skulle kunna innebära betydande negativa effekter för såväl lärosätenas som det övriga samhällets tillgång på kompetens.

Avseende resursfördelning till forskning anser MDH att den indikatorbaserade tilldelningen bör vara kvar. Det är en viktig faktor för att unga akademiska miljöer att kunna påverka resurserna till sin verksamhet. Samtidigt så måste indikatorerna utformas så att hänsyn tas till de olika förutsättningar som föreligger för att uppnå dem. Utfallet bör därför på något sätt viktas mot tillgängliga resurser för att få fram en rättvisande bild.

Vidare anser MDH att det är positivt att en basresurs per helårsstudent föreslås och även att denna utvidgas till att omfatta ett ökat basanslag vid utbyggnad av utbildningar. Storleken om 12 000 kronor per helårsstudent är dock för låg och behöver öka avsevärt för att säkerställa forskningsbasen vid landets högskolor.

Det ekonomiadministrativa regelverket

MDH stödjer utredningens bedömning att undantagen i det ekonomiadministrativa regelverket ska behållas.